SBÍRKA PŘEDNÁŠEK
pořádaných
ČESKOU SPOLEČNOSTÍ NÁRODOHOSPODÁŘSKOU
v období 1934-35.

X.

HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA AUSTRALIE.

Přednesl

ING. OTTO COUFAL

ve schůzi společnosti pořádané dne 25. února 1935 v Praze.

Cena Kč 4·50.

V PRAZE 1935.
Nákladem České společnosti národohospodářské.
Tiskem knihtiskárny »Prometheus« v Praze.
V komisi knihkupectví Fr. Řivnáče, Praha-Příkopy 24.

V říjnu minulého roku dva angličtí letci Scott a Black přelétli z Londýna do Melbourne ve státě Victoria v Australii, trať dlouhou asi 18.000 km za 71 hodin. Byl to ohromující sportovní výkon. Před vánocemi 1934 bylo pak zahájeno z Londýna pravidelné letecké spojení s Australií. Doba letu z Londýna do Sydney, největšího australského města, trvá asi 14 dní, oproti dopravě lodní, jež vyžaduje 5 týdnů.

Tento veliký úspěch moderní techniky bude mít veliký význam pro hospodářský rozkvět Australie. Osamocenost pátého světadílu se zmenšuje, Australie se přiblížila Anglii a tím i ostatní Evropě. Navázání obchodních styků se stává rychlejší a proto snazší. Australané jsou národ, který má velikou zálibu v nových technických vymoženostech, využijí jistě velmi rychle lepšího spojení s Anglií ve svůj prospěch.

Australia Felix.

Bylo by však předčasné oddávati se naději, že také ostatní obchodní svět bude mít z této skutečnosti ihned větších výhod. Australie vybudovala si totiž od r. 1929 tak vysoký celní tarif, že vývoz všech zemí do Australie se podstatně snížil. Australané nestarali se ani v nejmenším jak tato jejich politika bude působit na postižené státy. Ve svém hospodářském realismu, lépe řečeno při své insulární úzkoprsosti, myslili jen na sebe.

K pochopení této mentality je třeba si uvědomiti, že Australané se narodili, jak se říká, na »šťastné planetě«. Jejich země je bohatá a obyvatelstvo se těší vysoké životní úrovni, jíž si získává s poměrně malou námahou. Australané vlastní ohromný světadíl; vyvinuli se v národ pod ochranou matky Britanie. Ničivé síly války nikdy nedostihly břehů jejich vlasti. V prvních dobách jejich historie domorodci byli trochu obtížní, bylo jich však tak málo, a byli tak primitivní, že běloši si s nimi věděli rychle rady. Australie je národnostně jednolitá, s více než 90% jsou její obyvatelé britského původu; nezná tedy celkem národnostních neb rasových bojů. Vývoj žádného jiného národa na světě nebyl tak příjemný, tak snadný. Snad v žádné jiné zemi na světě nežijí lidé za

tak výhodných poměrů. Vysoké mzdy, krátká pracovní doba, časté svátky, veliké sociální vymoženosti, ideální klimatické poměry, možnost zdravého způsobu života pro všechny, i ty nejchudší a současně výhody života velkoměstského pro většinu obyvatelů.

Jaký div, že Australané žijící ve svém vzdáleném světadílu, vyrostli ve zvláštní insulárnosti, jež projevuje se u nich sebevědomím a důvěrou ve vlastní schopnosti a nepochopením pro potřeby druhých. S nedůvěrou pohlížejí na své sousedy, ba na všechny ostatní národy, podezřívajíce je, že strojí úklady o zničení šťastného jejich živobytí. Aby se chránili proti hospodářskému náporu vnějšího světa, vybudovali si nejvyšší celní sazebník, jaký zná současný hospodářský svět a prohlašují, že tento postup byl jim vnucen tím, že ostatní svět vyzbrojený soustředěním kapitálu a technickými vymoženostmi ohrožoval jejich rodící se průmysl. Cizinci prý tím, že vrhali na australský trh své výrobky zhotovené prací dělníků špatně placených, ohrožovali životní míru Australanů, jejich vysoký životní standard, jehož udržení je ideálem australského národa a základní povinností každé australské vlády. Aby hájili toto svoje svaté právo na vysokou životní úroveň, Australané viděli se nuceni obklíčiti svoji zemi jakousi hospodářsky-ochrannou čínskou zdí, pod jejíž ochranou se již od let snaží, aby více méně nedvisle od ostatního světa, vybudovali pro své lidi ideální hospodářské poměry, využívajíce při tom svého ohromného přírodního bohatství.

Vlna.

Nejdůležitějším zdrojem příjmů Australie je pěstění ovcí na vlnu, neť Australie nejvýznamnějším pěstitelem vlny na světě; v Australii je přes 110 milionů ovcí, t. j. asi $^1/_6$ všech ovcí na světě, jež dodají průměrně asi $^1/_4$ vší vlny na světě vypěstěné. Pokud jde o jemnou vlnu merino, víc než polovina světové produkce pochází z Australie.

Vlna se v Australii prodává v aukcích; na vlnařské burse — »Wool Exchange«, v Sydney prodá se více vlny než kdekoliv jinde na světě. Menší aukce na vlnu jsou v Melbourne, Brisbane, Adelaide, Perthu a jiných přístavních městech australských. 90% australské střiže se prodá na aukcích v Australii, jen asi 10% se jí konsignuje neprodané do zámoří, hlavně na londýnský trh, kde se prodává.

V Sydney je prodej vlny v rukou 12 vlnařských firem —

»selling brokers«, které o každé aukci vydají katalogy, v nichž je vlna popsána pomocí značek. Deset z těchto brokerů je sdruženo ve svaz prodavačů vlny — »Sydney Wool Selling Brokers«.

Způsob prodeje vlny v aukcích se velmi osvědčil, takže je i jinde napodobován, na př. v Jihoafrické unii.

Roční příjem za vlnu ovšem citelně kolísá a to podle výnosu stříže a ceny vlny, přibližně se však pohybuje mezi 40—60 miliony australských liber, t. j. podle nynějšího kursu asi 4—6 miliard Kč. Celý hospodářský život Australe je velmi citlivý k výnosu ze stříže; je pochopitelné, že musí to mít vliv na peněžní obraty a tím na stupeň blahobytu, strží-li se na aukcích za vlnu v tom kterém roce o 10 milionů liber víc nebo míň. »Australia is carried on the sheep's back« — (Australie je nesena na bedrách ovcí) — říkají Australané.

Nejdůležitějším kupcem australské vlny je Anglie, pak Japonsko, dále Francie, Belgie, Italie atd. Kdysi bývalo Německo na třetím místě, nyní však z nedostatku devis, téměř zastavilo své nákupy. Také Italie v poslední době nakupuje podstatně méně.

RČS. je též důležitým kupcem australské vlny. Je jenom škoda, že nemáme vlastní nakupovače vlny v Australii. Tím bychom nejlépe předvedli Australanům před oči skutečnost, že jsme důležitými odběrateli jejich surovin. Bohužel, jak jsem se informoval, jsou proti tomu z kruhů našich textilníků závažné důvody.

Kupujeme v Australii vlnu prostřednictvím cizích firem, byť i zpravidla šlo o přímý obchod, t. j. vlna je cizí firmou v Australii koupena již s určením pro RČS. Důsledkem tohoto způsobu nákupů je, že vlna námi zakoupená nepřijde nám k dobru v australských statistikách vývozních, nýbrž přijde k dobru té zemi, v níž leží přístav, přes který byla vlna k nám dovezena, zpravidla je to ovšem Hamburk.

Z čsl. statistik je zřejmo, že v roce 1933 dovezli jsme surové neprané ovčí vlny ze všech zemí celkem q 110.665 za Kč 110,887.000, z toho bylo australského původu q 47.451 za Kč 58.659.000, tedy více než polovina. Ovčí vlny prané dovezli jsme v témže roce ze všech zemí celkem q 31.337 za Kč 58,457.000, z toho bylo australského původu q 1042 za Kč 1,644.000. Vlněných výčesků, útržků od obásel a průčesu z vlny, vlny jirchářské, odpadků dovezli jsme celkem ze všech zemí q 25.432 za Kč 33.343.000, z toho bylo australského původu q 165 za Kč 204.000. Vlněných vloček a jiných odpadků vlny bylo k nám v r. 1933 dovezeno ze všech zemí

celkem q 24.042 za Kč 23,008.000, z toho bylo australského původu q 54 za Kč 62.000.

Australané sledují velmi pozorně odbyt své vlny. Zprávy o cenách vlny na australských aukcích jsou u čtenářů novin téměř tak populární jako zprávy o sportu. A to znamená velmi mnoho v tak sportovní zemi jako je Australie.

Zvyšuje-li však některá země svoje nákupy vlny, neplyne z toho, že by v Australii se projevila dobrá vůle ulehčit vývoz do Australie z této země. Australané jsou přesvědčeni, že dovozní státy se bez jejich vlny neobejdou, poněvadž vlnu těch prvořadých jakostí jako je australská jinde na světě nedostanou. Tak na př. Japonsku nic neprospělo, že podstatně zvyšuje svoje nákupy vlny v Australii; proti dovozu jeho zboží jsou tam zaváděna antidumpingová cla. Když však některá země snižuje nákupy vlny, jako je tomu nyní u Německa, budí to v Australii obavy. Australské sebevědomí o nenahraditelnosti jejich vlny se zviklává. Nepřekvapuje proto, že jistý člen australského parlamentu nedávno navrhl, aby Australie kupovala zase více v Německu, tak aby se tím Německu umožnilo zvýšiti nákupy australské vlny.

Z toho plyne, že by bylo s čsl. hlediska v zájmu zvýšení našeho vývozu do Australie, kdyby veškerá vlna, kterou nakupujeme v Australii přímo, byla zachycena v australských úředních statistikách, čímž bychom Australanům, resp. australské veřejnosti prokázali, že jsme důležitými odběrateli jejich surovin. Tím bychom též přiměli Australany k přemýšlení, jaké následky by to pro ně mělo, kdyby ta část vlny, která s ohledem na jakost nemusí být nezbytně australského původu, byla námi případně kupována jinde, až do doby, kdy nám Australie přizná výhody pro vývoz našeho zboží, na jehož odbytu máme živelní zájem.

Pšenice.

Ze zemědělství je nejdůležitější pěstění pšenice. Od r. 1895, kdy bylo v Australii oseto jen 3½ milionu akrů, vzrostla osevná plocha v r. 1931—32 na 14·7 milionu akrů. Roční sklizeň pšenice v Australii byla v posledních letech kolem 200,000.000 bushelů; Australie stala se tak jedním z hlavních pěstitelů pšenice na světě, v pořadí asi na místě osmém.

Pěstitelé pšenice nepatří mezi aristokratickou smetánku zemědělskou jako chovatelé ovcí; výnosnost pšeničných fa-

rem není tak skvělá jako ovčáckých stanic. Zejména s hospodářskou světovou krisí přišly těžké doby na australské farmáře. Světová cena pšenice někdy nekryje ani jejich svéstojných nákladů. Mnoho farmářů octlo se proto na pokraji finančního úpadku. Dály se pokusy, aby si farmáři pomohli svépomocí. Uvažovalo se o vybudování poolů, za účelem výkupu a zpeněžování pšenice. Od mnoha let je dobrovolný pool v Západní Australii, který, jak se zdá, se osvědčil. V jiných australských státech se ale pooly neujaly. Ve státě Nový Jižní Wales pěstitelé pšenice v posledních létech několikráte hlasovali o tom, má-li být pool zaveden. Výsledek hlasování byl vždy odmítavý. U většiny farmářů byla obava, že by pool vyčkával s prodejem až ceny stoupnou, čímž by se hromadily zásoby, které by naopak nakonec ceny stlačily.

Měla proto pomoci vláda poskytnutím prémie. Stát neměl však finančních prostředků k jejímu placení. Byl návrh, aby si vláda opatřila nutné prostředky zvýšením cen mouky, což by ovšem mělo v zápětí i zvýšení cen chleba. Vláda se však nemohla odhodlati k takovému kroku s ohledem na příští volby — jeť i v Australii, zvyšování cen chleba velmi nepopulární.

Farmářům, pěstujícím pšenici, nedostalo se proto až dosud žádné trvalé podpory a tato část zemědělské výroby je dosud v krisi, která asi potrvá, dokud ceny pšenice na světových trzích vydatně nestoupnou.

V roce 1931—32 (v době od 1. VII. 1931 do 30. VI. 1932 vyvezla Australie 76,440.603 centalů pšenice za £ 19,220.203. Nejdůležitější dovozní země byly V. Britanie, Čína, Japonsko a Italie. RČS. australskou pšenici nedováží.

Ostatní výroba.

Kromě pšenice vyváží Australie též mouku. V pětiletí 1927—28 až 1931—32 byla hodnota vyvezené mouky průměrně ročně asi £ 4.500.000.

Australie má ideální poměry pro chov hovězího dobytka, který se po celý rok pase na lukách. Mlékařství je proto velmi vyvinuté a Australie se snaží státi se Dánskem Pacifického oceánu. V pětiletí 1927—28 až 1931—32 byla hodnota vyvezeného másla včetně mléka a smetany průměrně ročně asi £ 8,430.000.

S chovem dobytka souvisí vývoz kůží. Velkou většinou jde o kůže nevyčiněné. V pětiletí 1927—28 až 1931—32 vyvezlo se jich průměrně ročně asi za £ 6,335.000. Naproti tomu

kůží vyčiněných jen asi za £ 460.000. Jde o kůže hovězí, koňské, ovčí, králičí a zaječí.

Pokud jde o výrobky živočišné, působí nyní australské vládě největší starosti vývoz masa. Vyváží se maso hovězí, skopové, králičí, šunka, slanina, masné konservy atd.

Nejcennější výhoda, které dosáhla Australie na konferenci britské veleříše, konané v červenci a srpnu 1932 v Ottawě (Ottawská konference), bylo omezení dovozu zmrzlého a chlazeného masa dováženého z cizích zemí. Hlavně šlo o omezení dovozu masa z Argentiny, k němuž V. Britanie nebyla jen tak ochotna vzhledem k ohromným kapitálům, jež má v Argentině investovány. Ještě v tomto roce dojde k jednání v Londýně, ve kterém bude i dovoz masa z Australie patrně podstatně omezen.

V pětiletí 1927—28 až 1931—32 vyvezlo se z Australie průměrně ročně masa asi za £ 5,600.000.

Důležitou vývozní položku představuje též lůj, jehož se v pětiletí 1927—28 až 1931—32 vyvezlo ročně asi za £ 990.000.

Australie má ideální podmínky pro pěstění ovoce a sadařství je na vysokém stupni. Vyváží se čerstvé ovoce, hrozinky, konservy. V pětiletí 1927-28—1931-32 vyvezlo se z Australie průměrně ročně asi za £ 5,100.000, v čemž je zahrnut i vývoz vína. Pro nás má zájem dovoz australských jablek, jichž ročně dovážíme asi za Kč 2—3 miliony.

Důležitým vývozním artiklem jsou též obecné kovy. Vyváží se hlavně olovo a zinek, mnohem méně mědi a cínu. V pětiletí 1927—28 až 1931—32 se těchto kovů vyvezlo průměrně ročně za £ 5,640.000.

Z drahých kovů vyváží Australie stříbro a zlato. V pětiletí 1927—28 až 1931—32 vyvezlo se těchto kovů ročně průměrně za £ 9,960.000. Zvláštní úlohu hrál arci v této době nucený vývoz zlata, k němuž Australie byla nucena v kritické chvíli v roce 1931, aby zabránila finančnímu úpadku v Londýně, když nemohla prodloužiti svůj krátkodobý dluh.

Pro RČS. má ještě zvláštní význam vývoz australské perleti. Produkce perleti je v Australii zcela v rukou Japonců a Američanů, kteří celou produkci vykoupí; snahy našich průmyslníků perleť spracujících o přímé nákupy se až dosud nemohly uskutečniti.

Průmysl.

Bohatá ložiska nerostů a uhlí přiměla Australany záhy k zakládání průmyslů. Zvláštní vzpruhou byla jim v tomto směru též snaha, aby i v hospodářském smyslu přestali býti

kolonií a stali se samostatným státem, jedním z rovnocenných členů britské veleříše, s vlastním, dobře vybudovaným průmyslem. Poukaz na nutnost vlastního průmyslu v době války přicházel v Australii k platnosti, zejména když šlo o budování těžkého průmyslu.

Průmysl železářský, strojírenský, kovodělnický a průmysly spřízněné patří v Australii již k průmyslům dávno zavedeným. V některých těchto průmyslech Australané zvláště vynikli, tak na př. ve výrobě hospodářských strojů, z nichž některé zvláště zdokonalili a důmyslně přizpůsobili požadavkům své země. Největší australská firma na hospodářské stroje »Sunshine Works« vyrábí stroj, tak zv. »Sunshine Harvester«, kterým se obilí hned na poli odzrňuje a sype do pytlů. Sláma zůstane stát a obyčejně se zapálí, aby se pole pohnojilo. Zajímavý je též tak zv. »Malley plough«, zvláštní to pluh, pomocí jehož byl pustý kraj na severu australského státu Victoria, porostlý keřem zv. »Malley«, přeměněn v úrodnou rovinu, kde se nyní pěstuje pšenice. Tímto pluhem byly odstraňovány kořeny, až byl keř zcela vyhuben.

Dovoz jakýchkoli hospodářských strojů do Australie je dnes až na některé výjimky (na př. amer. traktory) vyloučen.

Také budování průmyslu vlnařského byla věnována všemožná péče, poněvadž Australané považují za hospodářsky nelogické a z vlasteneckého hlediska za naprosto zavržení hodné, aby vyváželi surovou vlnu do ciziny a přiváželi ji zase zpět v podobě šatstva a jiných výrobků. Dnes mají již průmysl vlnařský tak vyvinut, že vyrábějí téměř vše, ovšem s výjimkou jemného zboží.

Poněvadž ve státě Queensland se pěstuje bavlna, jejíž osev se stále zvětšuje, sleduje nyní Australie podobnou politiku i pokud jde o průmysl bavlnářský.

Minulého roku byla velmi zvýšena australská cla na bavlněné zboží, aby tak 80% australské spotřeby bylo zajištěno australskému bavlnářskému průmyslu. Tím byl zejména těžce postižen anglický bavlnářský průmysl v Lancashire, který energicky protestoval. Australie v tomto případě povolila a cla na bavlněné zboží byla zase poněkud snížena.

Se stejnou důsledností buduje Australie i všechny jiné průmysly, jako průmysl automobilní, sklářství, knoflíkářství, chemický, všechna odvětví průmyslů zemědělských atd. Důsledkem toho je, že je dnes již hodně obtížné pro dovozce obchodujícího v Australii vyhledati zboží, které se ještě v Australii nevyrábí a jež by proto mohlo býti dováženo z ciziny.

Je nesporné, že v důsledku prohibičních cel australský průmysl se vyvíjí, zdokonaluje a rozšiřuje neustále. Nejen průmysl, ale i všechna jiná výrobní odvětví si však ztěžují, že jejich výrobní náklady jsou neúměrně zvyšovány zákonně předepsanými mzdami a sociálními břemeny, čímž jejich soutěživost s cizinou je podlamována.

Australská výrobní odvětví, jež produkují pro vnitřní spotřebu, našla ochranu ve clech, některá vývozní odvětví v prémiích; stát pomáhá jim tedy, aby unesla důsledky vysokých výrobních nákladů. Některá výrobní odvětví zemědělská a zejména australské vlnařství nese však na svých vlastních bedrách celou tíhu australských sociálních vymožeností, poněvadž stát nemá prostředků, jak by i jim pomohl.

Povinná úprava mezd.

Australská sociální břemena jsou vskutku pro každého podnikatele nejdůležitější kalkulační složkou.

Jde předně o mzdy. V Australii je každému pracujícímu zákonem zaručena tak zv. nejnižší mzda, anglicky zvaná »Basic wage«. Placení nižší mzdy je trestné.

Základní mzda je mzda, která podle rozhodnutí soudce zajišťuje dělníkovi neb jinému zaměstnanci a jeho rodině krytí průměrných existenčních potřeb. Ve slovníku australských dělníků označují se tyto potřeby slovy »Fair and reasonable needs« nebo »Fair and average needs«. V průměrných existenčních potřebách jsou, podle soudního rozhodnutí zahrnuty výdaje za stravu, byt, šatstvo, zábavu, zajištění pro stáří, zajištění přiměřeného odpočinku, umožnění manželství a výchova asi tří dítek.

Stanovením minimálních mezd a urovnáváním pracovních sporů jsou v Australii pověřeny tak zv. arbitrační a smírčí soudy. Jsou to jednak soudy státní, nejvyšší instancí je pak federální arbitrační a smírčí soud. (Federal Court of Arbitration and Conciliation.)

V roce 1907 rozhodl federální soud arbitrační, že rodina asi o pěti členech, sídlící v Melbourne, potřebuje ke krytí svých životních potřeb týdně částky £ 2:2:0. Tato částka byla tehdy minimální mzdou. Od té doby se minimální mzda upravuje se zřetelem na změny v kupní síle peněz, při čemž se však dělnická strana australská houževnatě brání snahám, aby mzdy byly arbitračními soudy upraveny též se zřetelem ke schopnosti zaměstnavatelů je platit. Dělnická strana, podporovaná v tomto ohledu zejména mocnými austral-

skými uniemi, chce dělnictvu a zaměstnanectvu zaručiti, pokud jde o mzdy: rovnost, jistotu a stálost — »Equality, safety and rigidity«. Kdyby bylo připuštěno, že soud smí přihlížet k platební schopnosti zaměstnavatelově, ta tam by byla zejména stálost mezd. Dělnictvo se obává, že zaměstnavatelé by snadno soudy přesvědčili o nutnosti snížení mezd, kdyby tato zásada byla prolomena.

Požadavek vysoké životní úrovně a »slušných a rozumných mezd« (»The principle of fair and reasonable wage«) a komplex otázek s tím souvisejících, je snad nejdůležitějším problémem australské politiky vnitřní a snad i politiky zahraniční. Otázky, jež tento problém vsunuje do popředí, zaujímají důležité místo na platformách nejen strany dělnické, nýbrž i stran konservativních; tento problém je u kolébky politiky tak zv. »Bílé Australie« (jejímž hlavním kriteriem je: Australie musí být zachována výhradně bílé rase) — je základem australské politiky ochranářské, ovlivňuje australskou politiku přistěhovaleckou, s níž úzce souvisí zásada, že tvořící se australský národ musí býti z 98% britského původu, tento problém poráží a nastoluje vlády, jak tomu bylo na př. při volbách do feder. parlamentu v r. 1929.

Je potřebí alespoň velmi stručně se zmíniti o politických poměrech a o politických stranách v Australii, aby bylo možno ukázati, jak nesnadný, ba nemožný by byl jakýkoliv pokus některé politické strany uchýliti se od této základní směrnice australské politiky, byť by šlo o pokus jen velmi umírněný a kompromisní.

V Australii je v podstatě systém dvou, resp. tří stran. Ve sféře federální je to strana národní (»National Party«), strana venkovská (»Country Party«) a strana dělnická (»Labour Party«).

Při volbách strana venkovská postupuje obyčejně spolu se stranou národní a v letech 1923—29 tvořily tyto strany společně vládu. Bylo to tak zv. ministerstvo Bruce-Pageovo, nazvané tak podle jmen vůdců obou stran.

Proti těmto dvěma stranám stojí strana dělnická »Labour Party«, jež se opírá hlavně o dělnictvo. K vítězství ve volbách potřebuje tato strana zpravidla získání hlasů, jež způsobují tak zv. kyvadlový výkyv — »The swing of the pendulum«. Tyto hlasy se rekrutují z kruhů státních zaměstnanců, majitelů menších obchodů, drobných farmářů atd. Kdykoli voliči z těchto kruhů nesouhlasí s něčím, co podniká strana národní resp. venkovská, dají své hlasy straně dělnické a tím jí zajistí vítězství.

Velmi zajímavý byl tento výkyv z října 1929, kdy po dlouhé řadě let se podařilo dělnické straně, aby získala ve federálních volbách rozhodného vítězství a tím možnost utvoření vlády.

V těchto volbách šlo hlavně o novou úpravu povinné arbitráže, čili o otázku úpravy mezd. Rozhodování mzdových sporů přísluší nejen federálnímu mzdovému a smírčímu soudu, nýbrž též mzdovým soudům jednotlivých australských států. Australské dělnické organisace uvykly postupem doby přednášeti své mzdové požadavky jak soudům státním, tak soudům federálním, s úmyslem získati co nejvyšší výhody pro zaměstnance. Co zamítl jeden soud, povolil event. druhý. Sekretáři unií vynikli zvláštní virtuositou při přenášení mzdových požadavků od jednoho soudu ke druhému.

Tehdejší ministerský předseda australský Mr. Bruce chtěl znemožniti tuto praksi a měl plán, aby úprava mzdových sporů arbitráží byla, s výjimkou sporů týkajících se dělnictva na lodích a v přístavech, přenechána soudům jednotlivých australských států. Dělnická strana využila velmi takticky tohoto úmyslu Bruceova. Celé dělnické hnutí okamžitě seřadilo své šiky a spolu za vydatné podpory unií a za pomoci nestálých voličů porazilo Bruce-Pageovu vládu. Australské straně dělnické dostalo se tak od voličů mandátu, aby byl udržen základní směr australské politiky, spočívající v ochraně stálých a vysokých mezd. Ukázalo se znova, že v Australii je velmi nebezpečno pro politika hlásati jakýkoli byť sebe menší odklon od této politiky a byť i byl diktován vážnými hospodářskými zřetely, v důsledku jichž snížení výrobních nákladů a tedy i mezd jeví se imperativním.

Tarifní politika.

Zásada vysoké životní míry je páteří hospodářského života Australie a usměrňuje hlavně její tarifní politiku. Vývoj jde obyčejně tak, že dělnické unie dožadují se zvýšení mezd v určitém odvětví průmyslovém. Když soudním výrokem, tak zv. »awardem« dosáhly svého cíle, snaží se zajistiti si na trvalo získané výhody tím, že bojem za zvýšení cla snaží se ochrániti dotyčné průmyslové odvětví před cizí soutěží, aby bylo s to jim vysoké mzdy platiti. Vidíme tudíž, že australské dělnické unie a tím i australská strana dělnická postupují v tomto ohledu ruku v ruce s australskými průmyslníky, kteří se nikterak nerozpakují přijmouti pomoc

svých dělníků, jde-li o vyloučení z australského trhu, pomocí zvýšených cel, nenáviděné cizí soutěže.

Ti, kdož nejsou ochotni podporovati politiku vysoké celní ochrany proto, aby chránili vysoké mzdy dělníků, činí tak z důvdů vlasteneckých. V Australii se často poukazuje na to, že Německo a Spojené státy severoamerické staly se prvořadými průmyslovými velmocemi světovými, díky vysoké celní ochraně. Proč by tedy Australie nemohla sledovati jejich příkladu, když k tomu má výhodné předpoklady ve svém ohromném přírodním bohatství, neomezených možnostech rozvoje a vyhlídkách na velkou populaci v budoucnu. Patří v Australii k dobrému tónu míti silnou a neochvějnou víru ve velikou budoucnost Australie, která je povolána státi se nejmladší velmocí Pacifického oceánu. Není již dnes Sydney — tato australská metropole, ležící na místě, kde před pouhými 165 lety po prvé přistali angličtí dobyvatelé — australským Novým Yorkem? Dnes je ozdobena »skyline« města Sydney nádhernými budovami obchodních mrakodrapů o pouhých 12—14 poschodích. Na všech těchto budovách sydneyských je však již zřejma architektonická tendence dalšího vzrůstu, živeného neomezeným australským optimismem. Každý dobrý Australan věří, že hospodářský rozkvět Australie bude tak příznivě pokračovati a že přijde doba, kdy Sydney bude se honositi zrovna tak mohutnými mrakodrapy jako je nejvyšší budova světa »Empire State Building« v Novém Yorku. A australská žurnalistika, nadaná velkou obrazotvorností, častuje již dnes ve svých nedělních číslech své čtenáře obrázky, z nichž je viděti, jak skvěle bude Sydney vypadati za 100 let.

Ochranářská celní politika, jež má sloužiti jako jeden z hlavních prostředků k této skvělé budoucnosti, stala se proto pro Australii víc než pouhou politikou, je to víra, je to dogma. Kritikové vysokých cel v Australii stali se ve druhém desítiletí 20. století nepatrnou, ale opovrhovanou a nenáviděnou menšinou, jež je podezřívána, že hlásá protinárodní kacířství. Ochranářství je tedy v Australii totožné s vlastenectvím.

Nebylo tomu tak vždycky. Až do konce minulého století měl každý ze šesti australských států — tehdy ještě kolonií — svoji samostatnou celní soustavu a vybírala se cla dovážená z jednoho australského státu do druhého. Při tom ani povšechná tendence celní politiky těchto států nebyla shodná. Tak na př. v kolonii Victoria bylo ochranářství, v Novém

Jižním Walesu, nejvýznamnějším státu australském — byl volný obchod.

Dnem 1. ledna 1900 bylo utvořeno australské soustátí — »Commonwealth of Australia« — pozůstávající ze států Queensland, New South Wales, Victoria, Tasmania, South Australia a Western Australia, a dne 8. října 1901 byl federálnímu parlamentu předložen první celní tarif, společný pro celou Australii. Jedinou výjimku měla Západní Australie, která na přechodnou dobu pěti let směla vybírati cla na zboží dovážené na její území z ostatních australských států.

Od té doby je vývoj australské tarifní politiky charakterisován takřka nepřetržitým zvyšováním celních sazeb. Od r. 1908 je v australském celním tarifu zvláštní rubrika nadepsaná »British Preferential Tariff«, podle níž se vyclívá zboží britského původu. Cla uvedená v preferenčním tarifu jsou nižší než cla druhé rubriky australského celního tarifu, nadepsané »General Tariff«; clům generálním, uvedeným v této rubrice, podléhá zboží z cizích zemí. Rozdíl mezi výší cla preferenčního a cla generálního je často důležitější pro posouzení soutěžeschopnosti cizího zboží než absolutní výše cla generálního. Je tomu tak zejména nyní, se zřetelem na znehodnocení anglické libry, jímž se anglickým vývozcům dostalo další značné výhody oproti zemím, jež svoji měnu neznehodnotily, nebo znehodnotily méně než Velká Britanie.

Všechno anglické zboží není sice v Australii vyclíváno podle preferenčního tarifu, přednostní cla byla však postupně aplikována na další a další druhy zboží původu anglického. Tak ještě v roce 1913 jen 65% anglického zboží do Australie dováženého bylo vyclíváno podle cel přednostních, při čemž preferenční rozdíl, t. j. rozdíl mezi clem přednostním a generálním, byl 5% z ceny zboží. V roce 1931—32 již 90% dováženého anglického zboží bylo vyclíváno podle cel přednostních, při čemž preferenční rozdíl byl 15·6% z ceny zboží. Z toho je jasně viděti, že Velké Britanii se dostalo postupem času větších preferenčních výhod, ovšem na úkor dovozu z cizích zemí.

Nejpronikavější celní změny byly v Australii provedeny v době od konce r. 1929—1931, v době, kdy byla u vesla vláda dělnické strany. V době dvou let předložila vláda federálnímu parlamentu v Canberra asi 10 obsáhlých celních předloh, jimiž byla velmi podstatně zvýšena cla skoro na všechno dovážené zboží. Účelem této celní politiky podle vládních prohlášení bylo: 1. poskytnutí ochrany australskému průmyslu proti cizí soutěži, čímž měli býti absorbováni nezaměstnaní,

jichž počet v nejkritičtější době, t. j. v létech 1930 a 1931, byl asi 350.000 v celé Australii; 2. pasivní obchodní bilance Australie, jež vzrostla do hrozivých rozměrů, měla býti přeměněna v bilanci aktivní, tak aby Australie měla v Londýně dostatečné peněžní prostředky k placení úroků zahraničního dluhu.

Události finančně-celní spěly v roce 1930 rychlým tempem. Když zvyšování pravidelných cel nevedlo k žádoucím výsledkům, vláda uvalila na řadu zboží zvláštní clo zvané »surcharge« ve výši 50% cla obyčejného, uvalila řadu zákazů dovozu na zboží, jež Australie mohla postrádati, a 10. července 1930 byla zavedena novinka pro australské celnictví zavedením tak zvaného primážního cla, jež bylo s počátku vybíráno ze všeho dováženého zboží, s nepatrnými výjimkami, a to ve výši 2½% z ceny dováženého zboží. Později bylo primážní clo zvýšeno na 4% a konečně na 10%. S počátku podléhalo britské zboží témuž primážnímu clu jako zboží z cizích zemí, později byla i v tomto ohledu zavedena diferenciace ve prospěch anglického zboží.

V roce 1931 byla vláda dělnická nahražena vládou strany národní. Národní strana má na programu provádění politiky mírně ochranářské. Je však známo, že cla se mnohem snáze zvyšují než snižují. Vláda národní strany neprovedla proto žádného radikálního snížení celního tarifu. Byly jen postupně zrušeny 50% celní přirážky, odvolány zákazy dovozu zboží a některé druhy zboží byly osvobozeny od placení cla primážního resp. podrobeny nižšímu clu primážnímu. Vláda národní strany prováděla svou mírnější celní politiku v podstatě jen vůči Velké Britanii, cla generální byla buďto dále zvyšována neb byla ponechána beze změny a jen ve zcela výjimečných případech byla také o něco snížena.

Nejdůležitější jsou v tomto ohledu ustanovení konference ottawské, konané v Ottawě v červenci a srpnu 1932; účelem této konference bylo nalézti prostředky, jak by vzájemný obchod mezi jednotlivými částmi britské veleříše mohl býti zvětšen. S čsl. hlediska nejvýznamnější je stanovení minimálních preferenčních rozdílů ve výši 15%, 17½% a 20%. O tato procenta musí být cla na zboží z cizích zemí, jež požívají nejvyšších výhod, vyšší než cla preferenční, jimž podléhá zboží anglické, resp. britské vůbec. Anglie má tím v Australii zaručeny výhodné podmínky soutěže s cizím zbožím. Ottawská konference zasadila dovozu z cizích zemí do Australie nesporně těžkou ránu.

Ani ottawskou konferencí nebyl tarifní vývoj v Austra-

lii na delší dobu ustálen. Vláda národní strany nezůstala příliš za vládou strany dělnické, pokud jde o zavádění četných změn ve clech. Je přirozeno, že neurovnané poměry tarifní měly za následek velkou nejistotu v obchodě; v tom byl arci též další důvod, proč australští spotřebitelé se pokud možná vyhýbali nákupům z ciziny, nevědouce jaké clo budou platit až zboží do Australie dojde. Veškeré celní změny byly vždy připraveny v největší tajnosti, takže byly pro obchodnictvo překvapením a působily velmi rušivě na obchodní kalkulaci. Teprve dnem 4. XII. 1933 byl konečně po mnoha letech vydán nový celní tarif australský, který dosud platí. Avšak i v tomto tarifu byly již od té doby provedeny některé podstatné změny.

Označování zboží.

Vysoká cla nejsou jedinou překážkou dovozu do Australie. Australané z důvodů vlasteneckých mají velmi vyvinutý smysl pro podporu vlastních průmyslů. Tohoto vlastenectví v otázkách hospodářských využila australská vláda tím, že zavedla povinné značkování zboží zemí původu, správně a důvodně odhadujíc, že se tím zmenší odbyt v Australii cizího zboží, známkování podléhajícímu, poněvadž obecenstvo, bude-li se z označení moci přesvědčit, odkud zboží přichází, dá přednost zboží domácímu a to i tehdy, je-li horší jakosti.

V nynější době podléhají označování zemí původu tyto druhy zboží:

1. Potraviny a nápoje, resp. přípravky, kterých se používá k výrobě potravin a nápojů.
2. Léky a lékařské preparáty, používané vnitřně i zevně.
3. Hnojiva.
4. Hotové zboží oděvnické, včetně bot, střevíců a formovaných kožených podešví, a zboží v kusech, určené pro výrobu zboží oděvnického.
5. Zboží klenotnické (pozn.: v čemž je zahrnuto jablonecké zboží).
6. Semena a rostliny.
7. Zboží kartáčnické.
8. Porculánové a hliněné zboží.
9. Bavlněné ručníky a látky k výrobě ručníků.
10. Elektrické zboží, přístroje a příslušenství.
11. Polévané nádobí.
12. Pudřenky.
13. Hračky.
14. Loutky.
15. Žárovky.

Všeobecně pak platí předpis, že jakékoliv zboží dovážené do Australie, je-li na něm cokoli napsáno v angličtině, musí být ve spojitosti s tímto anglickým nápisem označeno zemí původu. Účel tohoto předpisu je zřejmý. Má být zabráněno tomu, aby australské obecenstvo z anglického nápisu neusuzovalo, že jde o zboží australské, resp. britské.

Předpisy o označování zboží jsou často velmi složité, zejména předpisuje-li se též označení jakosti. Australské celní úřady bdí velmi přísně nad jejich prováděním a v krajních případech mohou pokutovati dovozce nesprávně označeného zboží, resp. mohou zboží i zabaviti.

Velmi vážnou překážkou dovozu staly se předpisy o označování zboží ve spojitosti s velmi intensivně prováděnou propagandou, která všemožně nabádá k nakupování domácího, resp. britského zboží (»Buy Australian made«, »Buy British made«). Tato propaganda byla prováděna s velikou energií a důsledností, a to tiskem, ve veřejných projevech politických i nepolitických a dokonce i v parlamentě, a důsledkem jejím bylo, že obchodnictvo se bálo vystavovati k prodeji cizí zboží, a pokud to zboží je ještě prodáváno, bývá obyčejně uloženo na zastrčeném místě v krámu, ne ve výlohách.

Premie.

Jakýmsi doplňkem australské politiky celní je udělování premií — »bounties« — těm výrobním odvětvím, jimž nebylo, resp. nemohlo býti pomoženo vysokými cly. Jde především o jistá výrobní odvětví, jež musejí své výrobky vyvážeti do ciziny. Premie jsou poskytovány na př. na vyvážené máslo, ovocné konservy, víno. Kromě premií exportních, poskytovaných z vyvezeného zboží, jsou též poskytovány premie výrobní u zboží určeného pro domácí spotřebu, na př. z bavlny vypěstěné na semeno a z bavlněné příze, z oleje dobytého z olejnaté břidlice, zvané »shale«, ze zlata, z šicích strojů atd.

Podpora výroby cukru.

Do systému poskytování premií patří do jisté míry též podpora, které se v Australii těší výroba cukerní. Cukr se v Australii získává téměř výlučně ze třtiny cukerné, pěstěné v úzkém pobřežním pásmu tropické části státu Queensland. Původní placení premie bylo nahrazeno složitým systémem, který pozůstává v podstatě v tom, že dovoz cukru do Austra-

lie je zakázán, že ceny jsou státně regulovány, a konečně v tom, že stát Queensland vykupuje veškerý cukr za ceny ujednané ve zvláštní úmluvě s federální australskou vládou. Důsledkem této složité regulace cukerního průmyslu je, že ceny cukru v Australii jsou často třikráte tak vysoké jako ceny na světovém trhu.

V době finanční krise, kterou Australie prodělala zejména v letech 1930—31, bylo poskytování prémií namnoze kritisováno a byla přetřásána otázka, zda mnohý z takto podporovaných průmyslů stojí za finanční oběti, které na ně jsou vynakládány. Příslušné kruhy si též ujasňovaly, že poskytování prémií má své meze, zejména u zboží, jehož většina se vyváží a jen menší část se spotřebuje doma (na př. pšenice). Bylo zřejmo, že cena pšenice doma spotřebované byla by musela býti nadprůměrně zvýšena, aby se opatřil dostatečný fond k placení prémie na pšenici vyváženou, když placení vývozní prémie z prostředků státních (»Consolidated Revenue«) nebylo vzhledem k finanční situaci možné.

Československý vývoz do Australie.

Je pochopitelné, že vývoz našeho zboží do Australie za daných okolností setkává se z přemnohými překážkami. Jsou to vysoká cla generální, zvláštní 50% celní přirážka, která je dosud vybírána na př. z jabloneckého zboží, clo primážní, jisté zákazy dovozu (na okenní sklo), preferenční výhody britské, neochota nakupovati zboží cizího původu, znehodnocená australská měna, nepříliš silná finanční situace státu, nezaměstnanost a s ní souvisící pokleslá koupěschopnost Australanů.

Od počátku naší samostatnosti náš vývoz do Australie zprvu zvolna se zvyšoval, až v roce 1929 dosáhl své největší výše. V tom roce vyvezli jsme do Australie zboží celkem za Kč 41,385.000. Rok 1929 je rokem přelomu, od té doby vývoz našeho zboží klesal, a v roce 1931 činil pouhých Kč 16,120.000, v letech 1932 a 1933 se jen nepatrně zvýšil, v roce 1934 nastalo dosti potěšitelné zlepšení, neboť celkový vývoz byl Kč 31,075.000. Vzájemný obchodní styk s Australií není však dosud pro nás uspokojující, neboť vykazuje každoročně veliké pasivum pro RČS., které za deset let (od roku 1923) činilo ročně od Kč 34,913.000 (v roce 1932, kdy bylo nejmenší) do Kč 142,437.000 (v roce 1927, kdy bylo největší).

Uváží-li se, jaké veliké překážky se kladou v cestu do-

vozu cizího zboží do Australie, je s podivem, že dovoz se udržuje, byť i jen v nynější omezené míře. Dokazuje to, že žádná umělá přehrada nezabrání zcela výměně zboží, jež je odůvodněna skutečnou hospodářskou potřebou.

Nejdůležitějším vývozním zbožím československým do Australie je sklo a skleněné zboží. Vyváží se od nás takřka všechny druhy skla, hlavně duté sklo stolní a broušené sklo okrasné. Soutěž na australském trhu je úporná hlavně proto, že v Australii je domácí výroba skla již značně vyvinuta. Skutečný monopol výroby skla v Australii má společnost »Australian Glass Company Ltd.«, která vlastní všechny sklárny a má k disposici obrovský kapitál. Tato společnost dovedla prosaditi u vlády vysokou celní ochranu a získává odborné dělnictvo z ciziny, bohužel i z RČS., které pomáhá zdokonalovati australskou výrobu skla. Také soutěž cizího skleněného zboží je velmi silná, zejména se strany Anglie, která má výhodu nižšího cla (20% ad val. oproti clu generálnímu 65% ad val.). Také sklo německé, americké, švédské, poslední dobou i japonské a holandské nám silně konkuruje. Zvláštní kapitolu tvoří dovoz skla okenního, který je nyní v Australii kontingentován; Belgie si zaručila smluvně lví podíl na kontingentu.

Velmi důležitý pro nás je vývoz zboží jabloneckého, zejména různých umělých drahokamů, dámských náhrdelníků, broží a náramků. Vývoz je značný, poněvadž australské ženy nosí ke každým šatům jinou garnituru těchto nepravých šperků, tak aby se barvou hodily k šatům. Uváží-li se, že australské podnebí je mírné, léto dlouhé a že proto australské ženy mají mnoho letních vycházkových šatů, k nimž šperky potřebují, je možno učiniti si představu o spotřebě tohoto zboží. Československo je nejdůležitějším dodavatelem.

Pokud jde o textilie, vyvážíme do Australie dosud různé zboží, jako ložní a stolní prádlo, plyšové látky, ručníkové látky, sišaky na výrobu klobouků, různé okrasné zboží, jako krajky, bordůry, lemovky a pod.

Vývoz do Australie jistého textilního zboží je trvale ztracen následkem vysokých cel; sem patří na př. punčochářské zboží, barety, klobouky. Na druhé straně daly by se vyvážeti na př. nábytkové látky a jiné specielní textilní výrobky, jež australský textilní průmysl nedovede dosud vyrábět v dostatečném počtu desseinů, barev, odstínů a pod. Také vývoz podšívek do šatů, hedvábných látek na vázanky, různých okras na dámské šaty, koberců, dal by se značně zvýšit; v tomto ohledu není možno ušetřiti náš vývozní textilní

průmysl jisté výtky ztrnulosti a nepodnikavosti, která jde tak daleko, že na opětovné poptávky prvořadých australských firem není možno ani úředním místům, aby pohnula naše zájemce k podání nabídek. V zájmu státu musíme doufati, že nově zřízený exportní ústav vyvine v tomto ohledu činnost, jež bude bohdá korunována úspěchem, což si jistě všichni přejeme nejen v zájmu našeho těžce zkoušeného průmyslu textilního, ale i v zájmu státu vůbec.

RČS. vyváží do Australie ještě rukavice, kožené i látkové, dámské kabelky, obuv, po výtce však jen večerní dámské boty satinové, papír, hračky, hudební nástroje, porculánové zboží, specielní kvalitní ocel, některé přístroje a pod. Zvýšení našeho vývozu do Australie, pokud je arci proveditelné s ohledem na australskou politiku ochranářskou, bylo by si velmi přáti, neboť v Australii není devisových opatření a obchodní morálka je dobrá, takže není žádného nebezpečí, že by nám tam pohledávky zamrzly, nebo že by tam naši obchodníci při průměrné opatrnosti ve výběru svých obchodních přátel utrpěli ztráty.

Odpor proti přehnanému ochranářství.

K tomu je ještě vzíti v úvahu, že i v Australii začínají si již uvědomovati, že bezohledná politika ochranářská není samospasitelná a že i Australie musí pěstovati obchod s cizinou, má-li si na trvalo zajistit blahobyt, na který uvykla.

Bezohledná ochranářská politika, provozovaná v Australii zejména dřívější federální vládou strany dělnické, vyvolala již také závažné vnitřní obtíže a rozpory v Australii.

Australský průmysl je totiž nejvíce soustředěn ve státech Nový Jižní Wales a Victoria. Je proto pochopitelné, že tyto dva státy mají nejvíce prospěchu z vysokých cel. Queensland a Tasmanie mají méně průmyslu a nejsou tedy již tak nadšeny vysokými cly, jež zdražují zboží spotřebitelům. Jižní Australie si dost často ztěžovala na ochranářskou politiku a Západní Australie přešla dokonce k otevřené revoltě. Bylo by arci mylné domnívati se, že odpor těchto australských států, patřících k australskému soustátí, oproti vysokým clům, je podložen přesvědčením, že ochranářství je nesprávné s hlediska národohospodářského. Západní Australie je nespokojena proto, že sama z vysokých cel nemá nic, než škodu. Nemajíc sama téměř žádného průmyslu, musí vše kupovati ve státech východních, hlavně tedy ve městech Sydney a Melbourne. Zřizování vlastních průmyslů v Zá-

padní Australii nemá vyhlídek na úspěch, poněvadž obyvatelstva je málo a odbytiště by tedy bylo nepatrné. Nad to by silnější průmysly východních států ani nepřipustily vznik nové konkurence v Západní Australii a zaplavením trhu by se snažily udusiti v zárodku každý pokus o budování konkurenčních průmyslů na Západě.

Snahy Západní Australie o odluku.

Nespokojenosti v Západní Australii přibývalo, až konečně v dubnu 1933 došlo k hlasování lidu, při němž se 69.930 voličů vyslovilo pro odtržení od australského soustátí a jen menšina 36.933 pro zachování nynějšího stavu. Odtržení Západní Australie od soustátí není však věc jednoduchá; federální australská vláda, jež zastupuje všechny státy, prohlašuje, že soustátí bylo utvořeno za souhlasu všech šesti australských států a že tudíž jen za souhlasu všech šesti může některý z členů federaci opustiti. Vláda Západní Australie s tímto stanoviskem nesouhlasí a obrátila se na anglický parlament v Londýně, aby spor rozhodl. Anglická sněmovna začala se právě věcí zabývati a federální australská vláda i vláda Západní Australie vyslali již nebo vyšlou své zástupce do Londýna, aby zastávali stanovisko svých vlád. Vidíme tedy, že ochranářská politika australského soustátí vyvolala vážný vnitřní spor v soustátí.

Politika strany venkovské.

V Australii je též politická strana — strana, jež zastupuje zájmy venkova a zove se »Country Party«, — která se staví příkře proti vysokým clům z toho důvodu, že zdražují všechny potřeby farmářů, zatím co farmáři musí se většinou spokojiti s cenami na světovém trhu, jež se vyvíjejí zcela neodvisle od australského hospodářství. Vůdce této strany dr. Earle Page je nyní, po přestávce několika let, zase ve vládě a má významné postavení zástupce mininisterského předsedy. Ovšem ani Country Party nemá dosti sil, aby prosadila radikální změnu australské celní politiky, a sama dosti často se utíká k celní ochraně, kdykoli vysoká cla chrání zemědělské výrobky.

Finanční politika.

S australskou politikou celní je úzce spojena politika finanční. Nelze přehlížeti, že výnos z cel je dosud jednou z nejdůležitějších položek příjmových federálního rozpočtu.

Zejména v době finanční krise, kterou Australie prodělala v letech 1930 a 1931, byl celní tarif začasté upravován v souvislosti se státním rozpočtem a prudké zvýšení cel mělo mimo jiné důvody též ten cíl, aby vysoce pasivní bilance australského zahraničního obchodu byla změněna v bilanci aktivní, čímž by vláda získala v Londýně nutné finanční prostředky, potřebné k placení úroků ze zahraničního dluhu.

První známky hospodářské krise pocítila Australie v roce 1929, od té doby se hospodářské poměry zhoršovaly, celý rok 1930 a první polovina roku 1931 byly ve znamení akutního nebezpečí hospodářského a finančního zhroucení, v druhé polovině roku 1931 nastal pozvolný obrat k lepšímu.

Finanční a hospodářská krise v Australii byla proto tak silně pociťována, poněvadž následovala po době nebývalého hospodářského rozmachu, který se datoval od dob válečných. Na světových trzích Australie získávala rekordní ceny za své suroviny, hlavně vlnu. Protihodnota za prodané suroviny plynula do Australie v podobě dováženého zboží, jehož dovoz vzrůstal, poněvadž následkem blahobytu zvětšovaly se neustále potřeby Australanů. Nejen jednotlivci, ale i všechny australské vlády žily nad poměry. Při známém australském optimismu a důvěře v neomezené možnosti Australie bylo těžce rozeznati hranice hospodářských možností. Australské vlády prováděly ohromné a nákladné veřejné stavby, staraly se kavalírsky o existenční zajištění navrátivších se vojínů atd. K tomu si opatřovaly finanční prostředky půjčkami v cizině, hlavně v Londýně, i půjčkami domácími.

Celkový australský veřejný dluh dostoupil tak závratné výše £ 1,100,000.000, čili podle tehdejšího kursu asi 180 miliard Kč. Obchodní bilance byla až do finančního roku 1929—30, řadu let po sobě, vždy pro Australii pasivní. Když pak nastal prudký pokles cen na světovém trhu všeho zboží, jež Australie vyváží (vlna, pšenice, maso, máslo, kůže, kovy), finanční situace celého soustátí se rázem do té míry zhoršila, že veřejní činitelé si uvědomovali, že jejich země spěje k finančnímu úpadku, nenastane-li brzy radikální náprava.

Rozpočty všech australských států i rozpočet federální vykazovaly v tu dobu (v r. 1930) schodky; vlády se uchylovaly k vydávání pokladničních poukázek (»Treasury Bonds«), jichž celková částka stále vzrůstala, zatím co v Londýně nefundovaný krátkodobý státní dluh v částce £ 36,000.000 byl hrozivým nebezpečím. Australská libra, která v normálních dobách se rovná libře anglické, ztratila svou stabilitu. Australská vláda opustila zlatý standard tím, že zakázala vý-

voz zlata a zrušila směnitelnost bankovek v cizině. Směnitelnost bankovek za zlato v Australii nebyla sice formálně zrušena, poněvadž však byla povinnost odváděti veškeré zlato federální státní bance, měla směnitelnost jen teoretickou cenu. Australská libra začala klesat, její kurs byl bankami uměle regulován, čemuž se v Australii běžně říká »Pegging of the Exchange«. Postupně byla libra znehodnocena o jednu čtvrtinu proti libře anglické a na tomto kursu se udržuje dosud. Je tedy nyní 125 australských liber rovno 100 £ anglickým. Tento stav považuje se arci za přechodný a očekává se, že s návratem normálních poměrů kurs australské libry bude se zase přibližně rovnati kursu libry anglické. Poněvadž pak australská libra je pevně poutána k anglické, prodělává současně s ní veškeré její kursovné výkyvy.

Federální vláda dělnické strany řešila nejprve problém pasivní obchodní bilance, poněvadž s ohledem na vnitropolitickou situaci bylo toto řešení snažší a zapadalo do rámce politiky strany. Zvýšila cla, zavedla cla primážní, uvalila zákazy dovozu na zboží z ciziny. Tato ochranářská politika, spolu s poklesem libry, nedostatkem australských úvěrů v Londýně a všeobecným poklesem kupní síly australského obecenstva, vykonala své dílo. Pasivita obchodní bilance se rázem změnila v aktivum (po prvé ve fin. roce 1930—1931). Vláda prohlásila, že aktiva bude v prvé řadě použito k placení úrokové zahraniční služby a teprve z toho, co zbude, budou devisy přidělovány k placení závazků za dovezené zboží. V Australii však nedošlo k státní kontrole devisového trhu, nýbrž věc byla vládou přenechána bankám, jež samy rozhodovaly o tom, zda svým komitentům opatří cizí, t. j. v prvé řadě londýnskou devisu, čili nic. To bylo v letech 1930—31; během dvou let se situace velmi podstatně zlepšila a banky nečinily pak již obtíží při poukazech do ciziny. Svízelnější bylo uspořádání poměrů vnitrostátních, zejména vyrovnání schodků.

Federální vláda dělnické strany hodlala nejprve řešiti tento problém podle svého programu cestami neortodoxními; chtěla získati vliv na federální banku a tím na emisi bankovek. Předložila parlamentu zákonnou předlohu o emisi £ 18,000.000 nekrytých bankovek (t. zv. Fiduciary Currency Issue). Tato politika vlády byla však znemožněna odporem senátu, kde vláda měla menšinu.

Vláda byla tak donucena přizpůsobiti svou politiku finanční restaurace Australie přáním oposice.

Na tak zv. »melbournské konferenci«, z května—června

1931, bylo dohodnuto, že státní rozpočty budou postupně vyrovnány a to tím, že vládní výdaje budou sníženy o 20%, vnitřní australský dluh bude konvertován za účelem snížení úrokové míry asi o 22½%, některé daně budou dále zvýšeny, úroková míra z bankovních vkladů a bankovních zápůjček bude snížena a privátním majitelům hypoték bude poskytnuta úleva.

Pro australské poměry je zajímavé, že na melbournské konferenci zvítězil tak zv. princip stejné oběti — »Equality of sacrifice«. Většina australských vlád totiž hájila stanovisko, že je spravedlivo, když už je nevyhnutelné snížení platů státních zaměstnanců i starobních a invalidních pensí, aby současně došlo ke snížení úrokových sazeb. Odtud zásada »stejné oběti«, podle níž mají všechny vrstvy obecenstva přinésti stejnou finanční oběť za účelem docílení úspor ve finančním hospodářství státním.

Od roku 1931 je tento sanační plán v Australii postupně prováděn a finanční situace se zvolna zlepšuje. Rozpočty státní byly již více méně vyrovnány, ohromný vnitřní dluh v částce £ 556,000.000 byl úspěšně konvertován v srpnu 1931. Od r. 1932 provádí Australie postupně také konverse svých zahraničních dluhů v Londýně. Od října 1932 konvertovala Australie v Londýně asi £ 130,000.000 svého zahraničního dluhu, čímž bylo dosaženo roční úspory na úrocích, jdoucí do milionů liber šterlinků.

Od let Australie neuzavírá v cizině nových půjček a doma si vypůjčuje jen na produktivní veřejné práce, aby tak zabránila dalšímu zvětšování veřejného dluhu.

Na podzim r. 1933 velmi podstatně stouply ceny vlny a od té doby se celkem udržely na zvýšené úrovni. Také ceny masa uspokojují; australští vývozci si jen ještě stěžují na nízké ceny za vyváženou pšenici, máslo a cukr.

Obchodní smlouvy.

Aby bylo napomáháno pozvolnému zlepšování hospodářské situace Australie, federální vláda se poslední dobou snaží o uzavírání obchodních smluv s cizími státy, aby si tak zajistila odbyt svých surovin, které nemůže umístiti na londýnském trhu, který arci pro ni zůstává stále nejdůležitějším.

V listopadu 1934 sjednala Australie po prvé ve své historii prozatímní smlouvu s cizím státem, jímž je Belgie. Snad již v nejbližší době uzavře obchodní dohodu s Japon-

skem, načež budou asi následovat úmluvy s Francií, Italií, Německem a jinými evropskými státy, včetně RČS.

Od sjednání obchodní smlouvy s Australií nemůžeme si sice slibovati příliš mnoho, poněvadž jsouc vázána ottawskou dohodou, a poutána svazky příbuznosti k Velké Britanii, bude vždy nakupovati hlavně v Anglii. Přesto bychom však mohli dosíci menších celních slev, jež by našemu průmyslu poněkud pomohly.

Nesmíme zapomínat, že Australané se svou vysokou životní úrovní představují důležité odbytiště. Každý ze 6½ milionu Australanů má mnohem větší potřeby než průměrný Evropan a tvrdím bez obavy, že budu korigován, i průměrný Američan. Je proto třeba, abychom australskému odbytišti věnovali zvýšenou péči, udržovali stávající obchodní spojení, navazovali další a budovali tak obchodní tradici, které se nám v Australii v mnohých oborech dosud nedostává. Musíme se zejména zasazovati o přímý obchodní styk. Obchodní zvyky v Australii jsou tomu příznivy, neboť je tam dosti importérů, kteří hledají styky přímo s našimi továrníky.

Australie sílí hospodářsky a i její význam politický se jistě zvětší. Až dosud neměla vlastně samostatné zahraniční politiky; je však i v tomto ohledu zcela neodvislá od Velké Britanie. Má vlastní zastoupení u Svazu Národů a vybuduje si jistě jednou samostatnou službu konsulární a diplomatickou, jak to již činí Kanada a Jihoafrická Unie. Odvisí jen od Australie, kdy se k tomuto kroku rozhodne. Bylo by jen naší chybou, kdybychom nevěnovali svým obchodním stykům s Australií patřičné péče, jen proto, poněvadž je to země tak vzdálená, nám málo známá, anebo proto, že se někteří z nás mylně domnívají, že nemá a nebude míti v hospodářství světa většího významu.

ČESKÁ SPOLEČNOST NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

pořádala řadu přednášek v Praze i na venkově, z nichž vydány byly tiskem:

V období 1930/31:

I. Prof. JUDr. VILIBALD MILDSCHUH, Ing. R. DUŠEK, Ing. Arch. K. HERMAN: K naší otázce bytové .... Kč 10.—
II. Ing. VLAD. IBL: Poměr autodopravy k dopravě železniční. Část I. Soutěž auta se železnicí .... Kč 10.—
III. Rozprava o soukromém a veřejném podnikání .... Kč 7.—
IV. JUDr. OTAKAR FRANKENBERGER: Zemědělská krise a prostředky k jejímu řešení .... Kč 3.50
V. Dr. JOE HARTMANN: Současná situace československého cukrovarnického průmyslu .... Kč 6.—
VI. Dr. Ing. J. VOŽENÍLEK: O naší pozemkové reformě .... Kč 5.—
VII. JOSEF TAMCHYNA: O současné situaci československého průmyslu sladařského .... Kč 2.—
VIII. JUDr. RUDOLF HOTOWETZ: O vývoji a stavu našeho hospodářství v roce 1930 .... Kč 5.—
IX. Ing. FRANTIŠEK MUNK: Podíl obchodu v konjunkturní politice .... Kč 5.—
X. JUDr. EMIL MEISSNER: O potřebě reformy poplatkového práva se stanoviska právně-technického .... Kč 4.50
XI. JUDr. R. KOLLAR: Stav a úkoly finanční statistiky se zřetelem na rozbor daňového břemene .... Kč 6.—
XII. JUDr. FRANTIŠEK BLANDA: O daňových aktualitách z hlediska hospodářského .... Kč 4.—
XIII. KAREL KARÁSEK: O problému nezaměstnanosti .... Kč 7.—
XIV. JUDr. VÁCLAV SCHUSTER: Obchodně-politický problém střední Evropy .... Kč 6.—
XV. Ing. ARTUŠ SÝKORA: Malý nebo velký průmysl .... Kč 5.—
XVI. Ing. VLAD. IBL: Poměr autodopravy k dopravě železniční Část II. Součinnost auta se železnicí .... Kč 4.50

V období 1931/32:

I. JUDr. ROBERT KOLLAR: Hospodářský význam veřejné spotřeby se zvláštním zřetelem k veřejným dodávkám .... Kč 5.—
II. JUDr. JOS. HRAŠE, JUDr. Ing. AL. KRÁL, K. KARÁSEK: O naší a světové krisi. Svazek I. .... Kč 10.—
III. JUDr. JOS. RYBA: Revise československých úředních cenových indexů .... Kč 8.—
IV. Dr. Ing. FRANT. RADOUŠ: Stavební investice .... Kč 5.—
V. JUDr. AL. VONDRÁČEK, Ing. R. NEUMANN, JUDr. JAR. KRATOCHVÍL, Ing. VL. IBL: Všeobecně užitečná úprava poměru veřejné autodopravy k dopravě železniční. Rozprava.. Kč 5.—
VI. JUDr. J. ANTHROPIUS: Obilní monopol a zemědělská krise (Rozebráno).
VII. JUDr. OT. KLAPKA: Koncentrace samosprávného úvěru... Kč 4.—
VIII. J. WALDES: Hromadná výroba, její složky a vliv na hospodářský vývoj .... Kč 3.50
IX. JUDr. RUD. HOTOWETZ, JUDr. JOS. DRACHOVSKÝ: O naší a světové krisi. Svazek II. .... Kč 8.—
X. Rozprava o přednášce JUDr. OT. KLAPKY: Koncentrace samosprávného úvěru .... Kč 5.—
XI. JUDr. J. HEJDA, JUDr. E. ŠTERN: O naší a světové krisi. Svazek III. .... Kč 10.—
XII. Doc. Dr. J. STOCKÝ: O hospodářskou samostatnost malého státu .... Kč 4.50
XIII. Doc. JUDr. ANT. BASCH: Mezinárodní peněžnictví a finančnictví v letech světové krise .... Kč 6.—
XIV. JUDr. V. SCHUSTER: Několik dojmů z hospodářského života Spojených států amerických .... Kč 5.—

V období 1932/33:

I. Prof. Dr. Ing. Vlad. Brdlík: Zemědělská krise a její vztah k národnímu hospodářství .... Kč 9.—
II. Dr. Joe Hartmann, Dr. Ing. K. Bachrach a JUDr. Bohdan Živanský: Zemědělské průmysly československé v krisi ...... Kč 12.—
III. JUDr. a Ing. Dr. mont. Josef Peters: Československý průmysl uhelný .... Kč 5.—
IV. Josef Geduldiger-Bělský a doc. Ing. Dr. Vlad. Škola: Československý průmysl keramický, porculánu, stavebních hmot, maltovin .... Kč 7.—
V. Valtr Körner a Karel Robětín: Československé hospodářství dřevařské. Průmysl celulosy a papíru .... Kč 7.—
VI. JUDr. Vladislav Klumpar: Sociální pojištění v době krise... Kč 5.—
VII. JUDr. Josef Anthropius a JUDr. Jindřich Mayer: Systém jednotných cen v obchodu. Označení původu zboží .... Kč 8.—
VIII. Ph. Dr. Ladislav Patočka: Jablonecká industrie v krisi...... Kč 3.—
IX. Bedřich Tvrdý: Československý průmysl sklářský .... Kč 5.—
X. Doc. Dr. Jan M. Novotný: Hospodaření minerálními oleji... Kč 5.—
XI. Doc. Dr. Ant. Boháč: Změny v hospodářském a sociálním rozvrstvení obyvatelstva českých zemí .... Kč 7.—
XII. Karel Karásek: Struktura trhu kapitálu v Československu .. Kč 7.—
XIII. Ing. Otto Kapp: Předpoklady a možnosti hospodářského plánu se zvláštním zřetelem na poměry Slovenska .... Kč 8.—
XIV. JUDr. Ervín Hexner: Československé kartely .... Kč 6.—
XV. Dr. techn. Frant. Radouš: Záměrné hospodářské podnikání na přechodu z krise .... Kč 5.—
XVI. JUDr. Václav Pártl: Protidumpingová zásada cestou ke středoevropské hospodářské spolupráci .... Kč 8.—
XVII. Jaroslav Píchal: Světové bankovnictví v krisi .... Kč 6.50
XVIII. JUDr. Rudolf Hotowetz: Změny v struktuře čsl. hospodářství a výhledy do budoucna .... Kč 4.50
XIX. JUDr. Václav Schuster: Výhledy do příštího obchodně-politického vývoje .... Kč 5.—

V období 1933/34:

I. Prof. JUDr. Vilibald Mildschuh: Účinky zkušeností válečných i poválečných na vědu národohospodářskou .... Kč 5.—
II. JUDr. Václav Všetečka: Reorganisace československých státních drah a samosprávný systém .... Kč 6.50
III. Ing. Pavel Koller: Dopravní krise a postavení železnic .... Kč 3.50
IV. Dr. Jos. Kalfus: Československá devalvace a řešení hospodářské krise Kč 6.50
V. Kornel Stodola, Ing. Otto Kapp, JUDr. Štefan Čačko, Ing. Jos. Prokop, doc. Dr. Imrich Karvaš: Hospodářské problémy Slovenska Kč 12.—
VI. JUDr. Josef Matoušek: O možnostech a mezích státního zásahu do hospodářství, zejména při úpravě poměru mezi zemědělstvím a průmyslem .... Kč 5.—
VII. Doc. Dr. Ant. Boháč: Sčítání obyvatelstva s hlediska zemědělského Kč 4.50
VIII. Doc. JUDr. Ant. Basch: Reagrarisace Evropy a hospodářská krise podunajských států .... Kč 4.—
IX. JUDr. Václav Herain: Světová krise textilní .... Kč 5.50
X. Ing. Vladimír Ibl: Automobil vedle železnice v ČSR. .... Kč 5.50
XI. JUDr. Rudolf Hotowetz: Naše hospodářská situace ke sklonku světové krise .... Kč 5.—
XII. JUDr. Zdenko Fafl: O struktuře zahraničního obchodu československého .... Kč 6.—
XIII. JUDr. Václav Schuster: Hospodářské poměry a problémy soudobého Německa .... Kč 3.50

V období 1934/35:

I. JUDr. Zdenko Fafl: Exportní ústavy v cizině a u nás .... Kč 5.50
II. Dr. Vlastimil Kybal: Jižní Amerika ve světovém hospodářství ...... Kč 5.50
III. JUDr. Jaroslav Kratochvíl: O zásahu státní moci do hospodářství soukromého .... Kč 3.50
IV. JUDr. Zikmund Konečný: Velká Britanie v zápase o novou hospodářskou rovnováhu .... Kč 3.50
V. Ing. Alois Kubíče: Naléhavé výrobní, distribuční a cenové problémy lesního a dřevařského hospodářství v ČSR. .... Kč 6.—
VI. Ing. Ludvík Špirk: O hospodářské důležitosti chemicko-technických vynálezů;
Jaroslav Píchal: Gumařský průmysl se zřetelem na ČSR. .... Kč 4.50
VII. JUDr. Jindřich Mayer: Italské národní hospodářství .... Kč 5.50
VIII. JUDr. Jaroslav Novák: Hospodářský vývoj Spoj. států amerických Kč 3.50
IX. Dr. Ing. Rud. Barta: Rozsah a vývoj světové výroby cementu ...... Kč 7.50
X. Ing. Otto Coufal: Hospodářská politika Australie . . . . Kč 4.50
XI. JUDr. Jiří Reichert: Hospodářská hodnota ochrany živnostenského vlastnictví . . . . Kč 6.—
XII. Karel Karásek: Kapitálová politika . . . . Kč 6.—
XIII. JUDr. Alfred M. Mayer: Pět let krise na našem venkově . . . Kč 4.—
XIV. JUDr. Ing. Alois Král: Meze cedulové politiky . . . . (v tisku)
XV. Doc. JUDr. Ant. Basch: Hospodářská struktura a hospodářská politika Německa . . . . (v tisku)
XVI. JUDr. Jaroslav Šlemr: Japonsko ve světovém hospodářství . . . (v tisku)
XVII. Antonín Pimper: Nové vývojové tendence v československé a světovém bankovnictví . . . . (v tisku)
XVIII. Ing. Dr. Václav Škoda: Plánování v zemědělství . . . . . . (v tisku)
XIX. JUDr. Bohdan Živanský: Některé tendence našeho hospodářského vývoje ve světle sčítání lidu . . . . (v tisku)

(Ve vydávání se pokračuje.)

Fořtova národohospodářská knihovna:

John Bates Clark: Základy národohospodářské teorie a jejich použití na moderní problémy průmyslové výroby a hospodářské politiky. Přeložil JUDr. Jos. Hraše. Stran 450. Cena Kč 76·—.

David Ricardo: Zásady politické ekonomie a zdaňování. Přeložili Ing. Ant. Patočka a prof. Václav Smetánka. Cena Kč 74·—.

(Členská sleva 10%.)

Členské přihlášky a objednávky brožur přijímá Sekretariát České společnosti národohospodářské v Praze I., Rytířská 31. Členům Č. Sp. N. se zasílá Sbírka přednášek s 30% slevou. — Všech 13 ročníků (155 svazků) při hromadné objednávce lze obdržeti za sníženou cenu 300 Kč.